

Politisk kronik 2. halvår 1988.

Lars Bille

Med dannelsen af KVR-regeringen den 3. juni var der efter den nyudnævnte økonomiminister Niels Helveg Petersens opfattelse skabt et nyt omdrejningspunkt i dansk politik. Hvis en sådan udtalelse skal have nogen mening, må den tolkes som en erkendelse af, at flertalsdannelsen nu skulle til at ske ud fra nye og partipolitiske positioner. Fastholdt partierne nemlig deres hidtidige holdninger til, hvem der ville og kunne samarbejde med hvem, ville folketingsarbejdet - med den mandatfordelingvalget den 10. maj havde givet - være truet af en handlingslammelse.

Sommermånedernes undertiden hektiske politiske aktivitet viste, at der vitterlig var opbrud i samarbejdsrelationer. Regeringen indgik den 1. juli et omfattende landbrugsforlig med Fremskridtspartiet indeholdende bl.a. en vidtgående gældsaneringsordning samt en liberalisering af en række bestemmelser i landbrugsloven. Det præcise omfang af liberaliseringen skulle forhandles på plads af forligspartierne i løbet af folketingsåret 1988/89. Socialdemokratiet havde deltaget i landbrugsforhandlinger, men havde krævet at en ordning for de langtidsledige blev aftalt samtidigt. Herom kunne der ikke opnås enighed på dette tidspunkt, hvorfor regeringen altså valgte at basere flertallet på Fremskridtspartiet. Budskabet til Socialdemokratiet var klart: regeringen var ikke tvunget til at forhandle med Socialdemokratiet; den havde en valgmulighed, som den agtede at benytte sig af.

I forbindelse med gennemtvungelse af den ekstraordinære indkaldelse af Folketinget den 16. august til behandling af en udsættelse af betalingsfristen for renteafgiften for 1987, havde Socialdemokratiet demonstre-

ret, at det heller ikke veg tilbage for at benytte sig af Fremskridtspartiets mandater. På det ekstraordinære møde blev fristen udskudt til den 20. januar 1989, hvilket gav mulighed for, at der kunne føres politiske forhandlinger om ændringer i selve grundlaget for beregningen af 1987-afgiften, såvel som for afgiften for 1988. Disse forhandlinger endte den 6. september med et forlig mellem regeringen, Socialdemokratiet, Centrumdemokraterne og Kristeligt Folkeparti, medens Socialistisk Folkeparti og Fremskridtspartiet gik imod.

Ligeledes den 6. september indgik regeringen et stort forlig med Socialdemokratiet om de langtidsledige. Hvad disse partier ikke kunne blive enige om i juni lykkedes altså i september. Om landbrugsforliget med Fremskridtspartiet havde gjort sin politiske virkning, kan der kun gisnes om. Med en udgiftsramme på godt 5 mia. kr. over en fireårig periode indeholdt forliget en udvidelse af uddannelsesstilbuddene for de langtidsledige, således at deres muligheder for at fastholde en tilknytning til arbejdsmarkedet og dermed dagpengeretten forbedres i stedet for at de skulle overgå til varig bistandshjælp. Til gengæld strammedes reglerne for, hvad det vil sige at stå til rådighed for arbejdsmarkedet, idet den arbejdsløse for at bevare dagpengeretten nu er forpligtet til at tage »passende« i stedet for som tidligere »rimeligt« arbejde. Finansieringen af forliget blev pålagt arbejdsmarkedets parter, idet arbejdsgiverne skal betale 1. arbejdsløshedsdag og alle lønmodtager betale et forhøjet AUD-bidrag. Allerede inden Folketinget samledes til det første ordinære møde den første tirsdag i oktober havde regering og opposition således gennemspillet de væsentligste variationer i

flertalsdannelsen, som den givne mandatfordeling indeholdt. Regeringens styrke lå i dens mulighed for og vilje til at søge flertallet enten til den ene eller til den anden side for sig. Dens svaghed lå i risikoen for at opposition - udfra vidt forskellige motiver - fandt sammen i en afstemning vendt mod regeringen, samt selvfølgelig i, om samarbejdet internt i regeringen kunne holde. På den baggrund var der stor interesse for at følge, hvilke signaler der eventuelt blev udsendt, fra de landsmøder en række af partierne holdt i efteråret.

Partiernes årsmøder

Den 17.-21. september afholdt *Socialdemokratiet* dets 35. kongres. Det var første gang i mere end 50 år at partiet måtte afholde kongres uden at have haft regeringsansvaret på noget tidspunkt i løbet af en 4-årige kongresperiode. I sig selv et sigende faktum om den situation partiet befandt sig i. Det var den nye partiledelses første kongres, og den kunne se tilbage på: et kraftigt fingeraftryk på finanslovsaftalen med Firkløverregeringen i december 1987, et stop for den svindende vælgertilslutning i form af en mandatgevinst på én ved valget den 10.maj, forligene om renteaftigten og de langtidsledige med KVR-regeringen. Men den måtte også notere, at det alternative sikkerhedspolitiske flertal var forsvundet, at partiet ingen indflydelse fik på landbrugsforhandlingerne og som det vigtigste, at det ikke var lykkedes at generobre regeringsmagten efter valget. Dertil kom, at der før kongressen var faldet nogle ret så kritiske bemærkninger om den oppositionspolitik partiet havde ført fra Metalarbejderforbundets formand Georg Poulsen og fra Kommunalarbejderforbundets formand Poul Winkler på disse forbunds kongresser.

Den 35. Kongres blev en demonstration af den gamle socialdemokratiske tradition om

at vise enighed udadtil og holde uenigheden indendøre. Der var ingen skarpe opgør om de politiske spørgsmål. Der var stærke angreb på de konservative og Venstre, og skuffelsen over Det radikale Venstres indtræden i regeringen var udtalt, men samtidig udtryktes der også håb om, at de radikale kunne omvendes, så et senere samarbejde kunne blive en mulighed. Der blev lagt en vis luft til Socialistisk Folkeparti, medens der fæstnedes en del lid til det såkaldte socialpolitiske flertals muligheder for at bremse en for hårdhændet nedskæringspolitik. Afstanden til Fremskridtspartiet cementeredes, især i flygtningespørgsmålet. »Ansvarligheden« fik en fremtrædende plads i næstformand Poul Nyrop Rasmussens præsentationstale af partiets nye arbejdsprogram »På menneskets vilkår«. Det gamle motto: »Ingen rettigheder uden pligter, ingen pligter uden rettigheder« kom igen til ære og værdighed.

Vedtagelsen af EF-programmet »Et åbent Europa«, der skulle danne grundlaget for den socialdemokratiske valgkamp ved det forestående EF-Parlamentsvalg i juni 1989, og opstillingen af den i offentligheden ukendte 27-årige Kirsten Jensen som spidskandidat, markerede et vendepunkt i Socialdemokratiets hidtidige splittede og problemfyldte holdning til EF.

På det organisatoriske område vedtog kongressen at indføre kønskvotering ved valg til partiets kompetente forsamlinger og til opstillingslisterne ved amtsråds- og kommunalvalg (men ikke folketingsvalg), således at hvert køn har ret til 40 pct.s repræsentation. Derimod faldt et forslag om at begge køn skal være repræsenteret blandt de tre øverste på opstillingslisten.

Et forslag om at ophæve forbudet mod dobbeltmandater mødte så kraftig modstand blandt de delegerede, at en noget overrasket partiledelse måtte trække forslaget tilbage.

Samtidig med Socialdemokratiets kongres afholdt *Det radikale Venstre* landsmøde på Nyborg Strand. Dette landsmøde var imødeset med stor spænding på baggrund af partiets indtræden i regeringen og dennes landbrugsforlig med Fremskridtspartiet. Især det sidste måtte møde kraftig kritik fra de delegerede, da det var et eklatant brud på partiets mangeårige standpunkt om ikke under nogen omstændigheder at ville samarbejde med Fremskridtspartiet.

Der kom da også mange stærkt kritiske indlæg desangående og nogen begejstring og optimisme, over at partiet efter 17 års pause igen havde et regeringsansvar, kunne under ingen omstændigheder spores. Utilfredsheden var dog ikke så stor, at den gav sig udslag i noget opgør med partiets ledende folk eller i forslag om, at partiet skulle træde ud af regeringen. Grundholdningen var afventende: »nu må vi vente og se resultaterne de kommende år«. Ved valget til hovedbestyrelsen styrkedes dog de kredse i partiet, der var modstandere af regeringssamarbejdet, et signal til folketingsgruppen og ministrene om at tålmodigheden ikke var ubegrænset.

Også *Det radikale Venstre* vedtog et EF-program som indebar, at den mangeårige diskussion i partiet om et ja eller nej til EF fremover ville blive afløst af en diskussion om EF-samarbejdets muligheder. Som partiets spidskandidat til EF-Parlamentsvalget opstilledes den 24-årige Steffen Westergaard Andersen.

Medens *Det radikale Venstres* landsmøde således var præget af fordøjelsesproblemer, eftertænksomhed og opfordringer til et bredt samarbejde, var der lagt op til en jubelfest, da *Fremskridtspartiet* afholdt landsmøde i Viborg den 24.-25. september. Partiets tillidsmænd og delegerede kunne nemlig samles på baggrund af en overvældende succes. Den konstante tilbagegang partiet havde oplevet siden 1979 var ved valgene i september 1987

og maj 1988 maj blevet vendt til en markant fremgang på ialt 10 mandater. Partiet havde for første gang siden Rio Bravo-forliget i 1983 deltaget i - og afgørende påvirket indholdet af - et storforlig med væsentlig betydning for landbrugets videre udvikling. Partiet havde ved den givne mandatfordeling opnået en nøgleposition i Folketinget. Og samtlige meningsmålinger efter valget viste en endog meget stærkt stigende tilslutning til partiet. Berlinske Tidendes offentliggørelse af Gallups undersøgelse den 4. september viste, at knap 21 procent ville stemme på Fremskridtspartiet mod 9 procent ved valget i maj.

Men alt var dog ikke lutter idyl og rygklapperi. I flere år havde partiet været skueplads for en konstant magtkamp mellem »strammere« og »slappere«, mellem dem der ville følge partistifteren Mogens Glistrups rene kompromisløse linie og dem, der ville følge en lidt mere pragmatiske og ikke-demonstrationsspræget linie, - siden 1984 anført af Pia Kjærsgaard og Helge Dohrmann. Denne kamp fortsatte i Viborg.

Oplægget kom fra partiets finanspolitiske ordfører, medlem af hovedbestyrelsen og tro Glistrup-væbner Kim Behnke. Med ham som kilde kunne Politiken den 23. september offentliggøre det udspil til de forestående forhandlinger om finansloven for 1989, som partiets folketingsgruppe i enighed havde behandlet den 21. september. Oplægget indeholdt specificerede forslag til besparelser på godt 42 mia kroner. Denne offentliggørelse tog både Pia Kjærsgaard og Helge Dohrmann kraftig afstand fra. Pia Kjærsgaard erklærede ligefrem, »...at det var en total, taktisk brøler af Behnke. Man går til forhandlinger med nogle oplæg. Man diskuterer dem ikke først i aviserne« (Politiken den 26.9.1988). Men iøvrigt tilsluttede hun sig fuldstændigt indholdet i spareplanen, det var kun måden, hun var utilfreds med. De konkrete tal skulle ikke ud.

Med afsæt i denne episode, og iøvrigt med den pondus Pia Kjærsgaard havde opnået på grund af valgsejren, kunne hun få landsmødet overtalt til at ændre partiets vedtægter, således at antallet af hovedbestyrelsesmedlemmer blev udvidet fra 6 til 7. Ved det efterfølgende valg opnåede Kim Behnke 150 stemmer, hvilket kun rakte til at blive første suppleant. I hans sted indvalgte Poul Lindholm, Assens, en af Pia Kjærsgaards støtter. På den nyoprettede plads indvalgte ligeledes en fra Kjærsgaard-fløjen, Peter Skårup fra Fremskridtspartiets Ungdom. Med vedtægtændringen og disse valg var der nu flertal for Kjærsgaard-fløjen både i partiorganisationen og i folketingsgruppen og dermed var én af kilderne til de foregående års stridigheder i partiet fjernet.

Landsmødet vedtog også en anden vedtægtsændring: kun danske statsborgere kan være medlemmer af Fremskridtspartiet. Anledningen var, at en iransk flygtning, Fattahi, havde meldt sig ind i partiet alene med det formål at kunne tale på landsmødet. I sin tale kritiserede han stærkt partiets flygtningepolitik og karakteriserede Fremskridtspartiet som et konfliktskabende parti. Konflikt blev der: om han skulle smides ud på stedet eller først ekskluderes ved en senere lejlighed. Meget ophidsede debatter fandt sted mand og mand imellem i mødesalen, iøvrigt under pressens intense opmærksomhed. Inden det udviklede sig videre, forlod Fattahi frivilligt landsmødet. Og vedtægtsændringen blev vedtaget med overvældende flertal.

Tildragelsen var kun en understregning af den plads flygtningepolitikken fik på landsmødet. Medens en konkret debat om finans- og nedskæringspolitikken af taktiske grunde blev dysset ned - helt i stil med »gammelpartiernes' traditioner - fik synspunkterne vedrørende flygtningene frit spillerum. Givetvis fordi de synspunkter, der råder i partiet (bl.a.

oprettelse af interneringslejre og ingen integration af flygtningene, men hjemsendelse hurtigst muligt), umuliggør, - endnu da - at partiet kan indgå i seriøse forhandlinger med de andre folketingspartier om ændringer af flygtningeloven, og fordi der var bred enighed om, at partiets fremgang i væsentlig grad netop kunne tilskrives partiets flygtningepolitik. Der kunne ikke konstateres nogen uenighed om indholdet, kun lidt om måden hvorpå den skulle præsenteres.

Det var således et i indhold uforandret Fremskridtsparti, der afsluttede landsmødet, hvorimod det ledelses- og stilmæssigt var blevet et andet. I og med at Pia Kjærsgaard/Helge Dohrmann-fløjen nu havde fået overtaget, var det tydeligt, at markedsføringen af partiets politik og villigheden til at tænke taktisk på »god gammeldags christiansborgsk vis« ville blive en anden end under Glistrup-fløjens mere provokations- og demonstrations orienterede lederskab. »Slapperne« havde strammet sig an i Viborg og vundet.

Også *Venstre* behandlede flygtningeproblematikken på sit landsmøde den 24.-25. september, hvor der i flere indlæg kunne spores en frygt og usikkerhed over for dette spørgsmål. Formanden Uffe Ellemann-Jensen erkendte, at det var et vanskeligt problem og lovede, at der blev sat et arbejde i gang i partiet med at formulere en samlet politik på området udfra den grundholdning, at »...vi finder prøven på, hvem der er ægte liberal, i forskellen mellem den kulturløse egoisme og viljen til at vise ægte solidaritet med andre i nød.« (Politiken den 26.9.1988).

Den økonomiske politik blev kun sparsomt debatteret. Her skete ingen nybrud eller udsendt nye signaler. Hovedlinien var stadig, at væksten i den offentlige sektor skulle vendes til en reduktion af dens omfang, afbureaukratisering, lavere skatter, decentralisering

og selvforvaltning. Men, erkendte formanden, det er svært, når Venstre er et mindretal i en mindretalsregering, der skal forhandle sig frem til alle resultater. Derfor blev der heller ikke fra landsmødets side lagt nogle snærende bånd på ledelsen manøvrefrihed i den forestående jagt på flertallet.

Den samme konklusion kan drages efter *Det konservative Folkepartis* landsrådsmøde den 12.-13. november. Overraskende iøvrigt for mange iagttagere, som havde ventet et opgør på baggrund af de foregående to valgnederlag og den stærkt svindende tilslutning til partiet, som meningsmålingerne viste. Ledelsens linie blev imidlertid i alt væsentligt bekræftet. Der var et par voldsomme angreb fra Konservativ Ungdom i dagspressen og mange spørgsmål om de helt nære ting fra de delegerede. Mødet viste en meget forsonlig og rund Poul Schlüter, der i sin opsummering af debatten på mødet ikke ville forlange af landsrådet, at det ikke ligefrem skulle elske de radikale, men dog acceptere bofællesskabet (med hver sit soveværelse). Han angreb ikke Fremskridtspartiet ret meget, og bejlede flittigt til Kristeligt Folkeparti og Centrumdemokraterne. Grundtonen var, at det nu var de borgerlige kræfter, der satte den politiske dagsorden og ikke Socialdemokratiet, og dette skulle fastholdes, selvom det indebar, at de konservative ikke kunne komme rent igennem med deres mærkesager. Flertallet skulle jo findes.

En mulig deltager i dette flertal var *Centrumdemokraterne*, som på samme tidspunkt holdt landsmøde i Herning. Her var bitterheden over, at være skiftet ud med Det radikale Venstre i regeringssamarbejdet imidlertid stadig stor. Der faldt drøje hug til KVR-regeringen, bl.a. fra tidligere socialminister Mimi Jakobsen, der karakteriserede regeringens politik som en slags bingo, hvor det var helt tilfældigt, hvad der blev trukket ud. Partiets modstand mod brugerbetaling blev ge-

ntaget, fordi det var en omfordeling til skade for de lavest lønnede, ligesom hun fastslog, at borgerlig politik ikke var ensbetydende med nedskæringer.

Partiet bekræftede dets stærke tilslutning til EF, kravet om øgede bevillinger til forsvaret og modstanden mod at ændre på flygtningeloven. I kritikken af KVR-regeringen gik landsmødet dog ikke så langt som til at anbefale, at partiet skulle optræde som regeringsstormer, blot at det skulle genfremsætte de forslag som Firkløverregeringen i sin tid havde været enige om. Iøvrigt kan landsmødet ifølge partiets love ikke pålægge folketingsgruppen at følge en bestemt linie.

Åbningsdebat

Den 4. oktober holdt statsminister Poul Schlüter regeringens trontale og præsenterede Folketinget for hovedlinierne i den politik regeringen ville søge gennemført. Det var et meget dystert billede af dansk økonomi: regeringen fremlagde: en fortsat høj ledighed, for stor udlandsgæld, fortsat for stort betalingsbalanceunderskud, for højt skattetryk, for stor en offentlig sektor, en for lille privat opsparing, et for stift og utilpasningsdygtigt arbejdsmarked m.v. Kun gennem en »hestekur« i form af et langt og sejt træk indeholdende bl.a. store offentlige besparelse, indførelse af brugerbetaling for en række offentlige ydelser herunder også på sundhedsområdet, afbureaukratisering og modernisering af den offentlige sektor, salg af statslige aktiviteter, indførelsen af opsparingsfremmende foranstaltninger og meget beskedne - helst ingen - lønstigninger for de offentligt såvel som for de privat ansatte.

Statsministeren appellerede, som det er sædvanen for lederen af en mindretalsregering, til partierne om, at problemerne blev løst i et bredt samarbejde, hvor »bred« i den parlamentariske sprogbrug i dag nærmest er ens-

betydende med, at Socialdemokratiet skal med i samarbejdet. Statsministeren føjede dog til, at »...er der områder, hvor det ikke kan lykkes at samle et bredt flertal om en forsvarlig løsning, så kan regeringen ikke af den grund opgive sin politik...Regeringen må nødvendigvis søge flertal for forsvarlige løsninger, dér hvor et flertal er at finde.« En klar melding om, at hverken Socialdemokratiet eller Fremskridtspartiet var i en position, hvor de alene kunne afgøre forligsvilkårene.

Under åbningsdebatten den 6. oktober blev regeringens parlamentariske basis uventet sat på en alvorlig prøve. Socialdemokratiets formand Svend Auken fremsatte under sin ordførertale et dagsordensforslag, der pålagde regeringen at se bort fra enhver form for brugerbetaling på sundhedområdet og reduktion af statens tilskud til medicin. Socialdemokratiet havde på forhånd orienteret Socialistisk Folkeparti, Centrumdemokraterne, Kristeligt Folkeparti og Fremskridtspartiet om indholdet af forslaget og sikret deres tilslutning. Det »alternative socialpolitiske flertal«, der var talt en del om efter valget, skulle nu markere sig og dermed afstikke rammerne for regeringens handlefrihed på dette politikområde.

På et meget tidligt tidspunkt i debatten bad statsministeren overraskende om ordet og meddelte, at denne dagsorden kunne regeringen ikke modtage. Sagen var hermed gjort til et kabinetspørgsmål. Stillet over for denne kendsgerning, meddelte CD-lederen Erhard Jacobsen, at partiet fortsat var imod brugerbetaling på sundhedsområdet og forhøjelse af medicinpriserne. Han pointerede, at der var et flertal i folketinget imod sådanne foranstaltninger, hvilket regeringen skulle tage højde for i de forestående finanslovsforhandlinger, men at Centrumdemokraterne ikke ønskede at deltage i en regeringsstorm. Tilsvarende melding kom fra Kristeligt Folkeparti.

Afgørende for flertalsdannelsen blev herefter Fremskridtspartiet. På et langt og hektisk gruppemøde blev fronterne i partiet endnu en gang trukket skarpt op. Mogens Glistrup og med ham 4 andre gruppemedlemmer var indstillet på at stemme for den socialdemokratiske dagsorden og dermed vælte regeringen, medens Pia Kjærsgaard og Helge Dohrmann kunne mønstre ti medlemmer for deres linie om ikke at vælte regeringen. Kristen Poulsgaard undlod at stemme. Udgangen på drøftelserne blev derfor, at Fremskridtspartiet fremsatte et dagsordensforslag, som partiet var sikker på, Socialdemokratiet ikke kunne stemme for, idet der bevidst blev indflettet nogle bemærkninger om, at Danmark har alt for meget bureaukrati, at den offentlige sektor er for stor og at skattetrykket er for højt.

Ved afstemningen blev Socialdemokratiets forslag forkastet, idet 57 (SD og SF) stemte for medens 69 (KF, V, FP, RV, KRF og det grønlandske medlem Otto Steenholdt) stemte imod. 6 (CD) undlod at stemme. Fremskridtspartiets dagsorden opnåede kun partiets egne stemmer.

Episoden viste, hvilken hårfin balance der hersker i dansk politik. En anden holdning hos blot tre af Fremskridtspartiets gruppe-medlemmer kunne have kaste landet ud i det tredje valg og/eller regeringsdannelse indenfor et år. Den viste også, at Socialdemokratiet begik en taktisk fejlurdering, idet dagsordenen snarere styrkede end svækkede regeringen, idet det »alternative socialpolitiske flertal« smuldrede i samme øjeblik, det blev sat under pres.

Ellers viste åbningsdebatten, at regeringen ikke kunne være sikker på noget som helst. Alle partier erklærede sig parate til samarbejde, men ridsede i samme åndedrag en række vilkår og betingelser op, som gensidigt udelukkede hinanden. Dette foranledi-

gede statsministeren til at drage den konklusion af debatten, at både regering og opposition var i mindretal.

Finansloven

I august fremlagde regeringen dens forslag til finanslov for 1989. Ved fremlæggelsen understregede finansminister Palle Simonsen, at det var regeringens helt klare og ufravigelige mål at fastholde det statslige udgiftsniveau uændret på 208 mia kroner. Der ville ikke i de forestående forhandlinger om lovforslaget være mulighed for, således som det skete med det socialdemokratiske »fingeraftryk« ved finanslovforliget i december 1987, at foretage den mindste udgiftsforhøjelse. Regeringens forslag indeholdt budgetforbedringer på godt 11 mia. kr. Dette beløb skulle hentes ind via: 1. nedskæring af kontante ydelser (bl.a. på boligydelse og varmemhjælp til pensionister, arbejdsløshedsdagpengene, tilskud til medicin, kontanthjælp, støtte til erhversfremme), 2. brugerbetaling (bl.a. ved lån af plader og bånd på bibliotekerne, højere afgifter på emballage, CFC-gasser, affald, tilmeldingsgebyr for videregående uddannelser, højere takster hos Post og Telegrafvæsenet, i lufthavne og hos DSB, 3. modernisering og effektivisering i den offentlige sektor (bl.a. 2 pct's besparelse af ministeriernes løn-udgifter, højere produktivitet, effektivere inddrivelse af restancer), 4. reduktion af bloktilskuddet til amterne, 5. salg af statslige aktiver og aktiviteter (bl.a. dele af Statens bilinspektion, Statens Konfektion, ejendomme m.v.) 6. samt en uspecificeret budgetreguleringskonto på 2.3 mia kroner.

Ved første behandlingen af finanslovsforslaget blev det tydeligt, at regeringen stod foran meget vanskelige forhandlinger. Væsentlige dele af dens forslag kunne ikke umiddelbart samle noget flertal. Således vendte et flertal af partier sig mod reduktionerne i medicin-tilskuddet, varmemhjælpen og kontanthjæl-

pen, ligesom indførelsen af brugerbetaling blev mødt med kraftig modstand. Det konkrete forslag til besparelse på dagpengeområdet blev afvist af Socialistisk Folkeparti og Socialdemokratiet. De forslag, de enkelte partier stillede i stedet for deres afvisning af regeringens, udelukkede som oftest gensidigt hinanden og kunne heller ikke opnå tilsgang om velvillig behandling fra regeringspartierne side.

Ingen fast konstellation tegnede sig. Regeringen måtte søge flertallet, hvor det var at finde. Den kunne dog føre forhandlingerne ud fra den meget væsentlige forudsætning, at Socialdemokratiet allerede i juni offentligt havde meddelt, at det ikke ville stemme imod - højst undlade at stemme - når det endelig forslag til finanslov for 1989 blev fremlagt til tredje behandling i december. Med denne melding havde Socialdemokratiet sikret sig, at Fremskridtspartiet ikke ville komme i en position, hvor det havde vetoret og derfor kunne tvinge regeringen til en for stor imødekomme af Fremskridtspartiets krav. På Christiansborg hed det sig herefter, at nu manglede Socialdemokratiet blot at udvandre under afstemningen for siden 1982 at have brugt alle de muligheder, der fandtes for et parti under en afstemningsprocedure. Forhandlingerne skred så sildigt frem i løbet af efteråret med de traditionelle anklager, trusler, tilbud og afvisninger, hvoraf hovedparten mere var beregnet på taktiske markeringer end på reelle forligstilbud. I slutningen af november nærmede partierne sig »snorerne« og realitetsdrøftelserne påbegyndtes. Et mønster i forhandlingerne kunne nu spores. På den ene side forhandlede regeringen med Socialdemokratiet om at nå til en forståelse på dagpengeområdet, på den anden side forhandlede med Centrumdemokraterne, Kristeligt Folkeparti og Fremskridtspartiet om bl.a. medicin-tilskud, brugerbetaling, kontanthjælp og salg af statsaktiver.

Den 8.-9. december nåede regeringen til forlig med partierne på begge delområder og det lykkedes også at indgå forlig med Socialistisk Folkeparti om miljøafgifterne. Den 15. december kunne Folketinget vedtage finansloven for 1989, idet regeringspartierne, Centrumdemokraterne og Kristeligt Folkeparti stemte for (ialt 83) medens Socialistisk Folkeparti og Fremskridtspartiet stemte imod (ialt 40) medens Socialdemokratiet med 56 mandater undlod at stemme.

Nogle af de vigtigste bestemmelser i finansloven var som følger: 1. *Medicintilskuddet* nedsattes med 380 mio. kroner, idet den enkelte selv skal betale de første 800 kroner til medicin. Pensionister med medicinkort, kronisk syge og bistandsklienter undtages. 2. *Kontanthjælpen* blev nedskåret med 300 mio. kroner hvoraf 100 mio. afsattes til at aktivere modtagerne af kontanthjælpen. 3. Den gratis *hjemmehjælp* for alle pensionister blev udskudt indtil 1. juli 1989. 4. *AUD*-bidraget fra alle lønmodtagere forhøjedes med 150 kr. ud over de 540, der allerede var indeholdt i dagpengeforliget fra september. 5. Tilskudssatserne for *tandlægehjælp* nedsattes. 6. Fuldtidsforsikrede, som har haft deltidsarbejde plus *supplerende dagpenge*, må efter 18 måneder vælge mellem enten at forsætte med deltidsarbejde uden dagpenge eller modtage et arbejdstilbud på fuldtid. 7. I 1989 skal der *privatiseres* ved salg af statlige virksomheder for 2 mia. kroner og i 1990 for 1 mia. kroner. 8. *Brugerbetaling* for lån af plader og bånd på bibliotekerne. 9. *Tilmeldingsgebyr* ved de videregående uddannelser. 10. *Takstforhøjelser* i Post- og Telegrafvæsenet, DSB og i lufthavnene. 11. Lettelse af *formuebeskatningen* fra 2,2% til 1% over en treårig periode.

Det socialpolitiske flertal (S, SF, CD og KrF) manifesterede sig ved at vedtage udgifter for ca 100 mio. kroner uden om regeringen: 50 mio. til fremme af turismen i Danmark, 25

mio. til pasning af alvorligt syge børn og hancappede børn og 25 mio. til styrkelse af toldvæsenets arbejde. Samtidig besluttede disse partier at spare 10 mio. ved at staten skulle ophøre med at købe tobaksvarer, med den begrundelse at tobak er sundhedsfarligt. Regeringen valgte ikke at gøre dette til et kabinetspørgsmål.

Det kan være vanskeligt at vurdere, hvad de enkelte partier særskilt har bidraget med eller opnået i de komplicerede forhandlinger. Det kan dog nævnes, at Fremskridtspartiet som compensation for dets tilslutning til reduktionen af medicintilskuddet (hvad partiet ellers havde sagt, at det under ingen omstændigheder ville medvirke til) fik garanti for lettelse i indkomstskatten, hvis aftalen om privatiseringen for de 3 mia. kroner ikke kunne opfyldes, samt fik fjernet afgiften på petroleum i dunke. Kristeligt Folkeparti fik afskaffet ejendomsbeskatningen på forsamlings- og missionshuse og forøget tilskuddet til soldaterhjemmene. Centrumdemokraterne fik afkortet aftrapningsperioden for formuebeskatningen fra fire til tre år samt indført gratis fysioterapi for svært handicappede.

Regeringen var godt tilfredse med resultatet. Rammen var overholdt og der var sluttet forlig til alle sider i Folketinget. Finansminister Palle Simonsen erklærede ligefrem, at det var den stærkeste finanslov, han havde haft ansvaret for, og at den var et bevis på regeringens manøvreduktighed. Ellers var der ikke mange positive bemærkninger at hente under den afsluttende finanslovsdebat.

For første gang i nyere tid var finansloven blevet vedtaget af et mindretal af Folketingets medlemmer. I sandhed et vidnesbyrd om den spænding og usikkerhed der har præget - og stadig præger - det danske partisystem. Mindretalsparlamentarismen hersker. Selv om alle Folketingets 8 partier havde indgået

aftaler med regeringen, ja så enten undlod de at stemme eller også stemte de imod det endelige resultat. En sådan adfærd er ganske ny i dansk parlamentarisk historie, hvor det snarere har forholdt sig omvendt, nemlig at partierne til sidst stemte for den samlede finanslov, selvom de var uenige i en række delposter. Eller også undlod de overhovedet at indgå forlig med regeringen og stemte konsekvent imod. Det er og bliver betænkeligt for det repræsentative demokratis styringsevne, at det kun er et mindretal i den lovgivende forsamling, der tager ansvaret for landets - næst efter grundloven - vigtigste lov.

Sikkerhedspolitik

Anderledes forholdt det sig på det sikkerhedspolitiske område. Som bekendt havde udformningen af dansk sikkerhedspolitik i de foregående 6 år været præget af et skisma mellem den siddende regering og det sikkerhedspolitiske flertal bestående af Socialdemokratiet, Socialistisk Folkeparti og Det radikale Venstre. 22 nederlag havde regeringen lidt, det 23. udløste valget i maj. Med optagelsen af Det radikale Venstre i regeringen var dette flertal sprængt. En nyorientering måtte finde sted og i løbet af efteråret var der gennem mørklagte forhandlinger skabt basis for en enighed mellem regeringen og Socialdemokratiet på dette område.

Den 17. november manifesterede denne nye forståelse sig i Folketinget under en sikkerhedspolitisk debat. Den afsluttedes med, at alle partier undtagen Socialistisk Folkeparti stemte for følgende dagsorden: »Folketinget opfordrer regeringen til at bidrage aktivt til, at det forbedrede klima på våbenkontrol- og nedrustningsområdet udnyttes til at opnå konkrete resultater til fremme af international stabilitet og sikkerhed på et lavere rustningsniveau. Samtidig opfordrer Folketinget det særlige sikkerhedspolitiske udvalg til sammen med regeringen at forstærke sit ar-

bejde med henblik på at afgive beretninger til Folketinget om udvalgte sikkerhedspolitiske emner. De første beretninger skal afgives inden den 1. juli 1989. Til brug for sit arbejde kan udvalget inddrage redegørelser udarbejdet af SNU.«

Hermed var den traditionelle brede enighed om dansk sikkerhedspolitik blevet genskabt, - for en tid i hvert fald.

Opsummerende kan det om dette halvårs politiske udvikling siges, at den viste: 1. et Socialdemokrati, der endnu ikke var kommet et eneste skridt nærmere regeringsmagten, 2. et SF der var praktisk taget uden indflydelse overhovedet, 3. et Fremskridtsparti der via et stilskifte hos dette parti og et sporskifte hos Det radikale Venstre nu var optaget i den kreds af partier, med hvilke regeringen indgik betydningsfulde forlig, 4. et borgerligt flertal der ønskede at fastholde en borgerlig ledelse af landet og 5. et genetableret bredt flertal bag sikkerhedspolitikken.